

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (пети състав)

21 февруари 2018 година *

„Преюдициално запитване — Директива 2003/88/ЕО — Защита на безопасността и здравето на работниците — Организация на работното време — Член 2 — Понятията „работно време“ и „почивка“ — Член 17 — Дерогации — Пожарникари — Дежурства — Домашни дежурства“

По дело C-518/15

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Cour du travail de Bruxelles (Второинстанционен съд по трудовоправни спорове Брюксел, Белгия) с акт от 14 септември 2015 г., постъпил в Съда на 28 септември 2015 г., в рамките на производство по дело

Ville de Nivelles

срещу

Rudy Matzak,

СЪДЪТ (пети състав),

състоящ се от: J. L. da Cruz Vilaça, председател на състава, E. Levits (докладчик), A. Borg Barthet, M. Berger и F. Biltgen, съдии,

генерален адвокат: E. Sharpston,

секретар: V. Giacobbo-Peyronnel, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 15 декември 2016 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за Ville de Nivelles, от L. Markey, avocate,
- за Matzak, от P. Joassart, A. Percy и P. Knaepen, avocats,
- за белгийското правителство, от M. Jacobs и L. Van den Broeck, в качеството на представители, подпомагани от F. Baert и J. Clesse, avocats,
- за френското правителство, от D. Colas и R. Coesme, в качеството на представители,

* Език на производството: френски.

- за нидерландското правителство, от М.К. Bulterman, М. Noort и J. Langer, в качеството на представители,
- за правителството на Обединеното кралство, от G. Brown, S. Simmons и D. Robertson, в качеството на представители, подпомагани от R. Hill и B. Lask, barristers,
- за Европейската комисия, от D. Martin и J. Tomkin, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 26 юли 2017 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 2 и на член 17, параграф 3, буква в), подточка iii) от Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време (ОВ L 299, стр. 9; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 3).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между община Нивел и г-н Rudy Matzak относно възнаграждението за положения труд в противопожарната служба на град Нивел.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Член 1 от Директива 2003/88 гласи:

„1. Настоящата директива определя минималните изисквания за безопасност и здраве при организацията на работното време.

2. Настоящата директива се прилага за:

- a) минималната продължителност на междудневната почивка, междуседмичната почивка и годишния отпуск, на почивките в работно време и максималната продължителност на седмично работно време; и
- б) някои аспекти на нощния труд, работата на смени и режима на работа.

3. Настоящата директива се прилага за всички сектори на дейност, както обществени, така и частни, по смисъла на член 2 от Директива 89/391/ЕИО [на Съвета от 12 юни 1989 година за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място (ОВ L 183, 1989 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 2, стр. 88)], без да се засягат разпоредбите на членове 14, 17, 18 и 19 от настоящата директива.

[...]

4. Разпоредбите на Директива 89/391/ЕИО са напълно приложими към въпросите, посочени в параграф 2, без да се засягат съдържащите се в настоящата директива по-строги и/или специфични разпоредби“.

4 Член 2 от Директива 2003/88, озаглавен „Определения“, предвижда в точки 1 и 2:

„По смисъла на настоящата директива се прилагат следните определения:

1. „работно време“ означава всеки период, през който работникът работи на разположение на работодателя и изпълнява своята дейност или задължения, в съответствие с националното законодателство и/или практика;
2. „почивка“ означава всеки период, който не е работно време“.

5 Член 15 от посочената директива, озаглавен „По-благоприятни разпоредби“, гласи:

„Настоящата директива не засяга правото на държавите членки да прилагат или въвеждат закони, подзаконови или административни разпоредби, които са по-благоприятни за защитата на безопасността и здравето на работниците, или да улесняват или разрешават прилагането на колективни трудови договори или споразумения между социалните партньори, които са по-благоприятни за защитата на безопасността и здравето на работниците“.

6 Член 17 от Директива 2003/88, озаглавен „Дерогации“, гласи:

„1. При надлежно съблюдаване на общите принципи за защита на безопасността и здравето на работниците, държавите членки могат да дерогират разпоредбите на членове 3—6, 8 и 16 [...]

[...]

3. В съответствие с параграф 2 от настоящия член, се допуска дерогирание на разпоредбите на членове 3, 4, 5, 8 и 16:

[...]

б) в случай на дейности по охрана и надзор, които изискват постоянно присъствие с цел опазване на имущество и лица, особено охранители и болногледачи или охранителни фирми;

в) в случай на дейности, свързани с непрекъснато обслужване или производство, по-конкретно:

[...]

iii) услуги, свързани с пресата, радиото, телевизията, кинематографското производство, пощенски и далекосъобщителни услуги, бърза помощ, пожарна служба и гражданска защита;

[...]“.

Белгийското право

7 Loi du 14 décembre 2000 fixant certains aspects de l'aménagement du temps de travail dans le secteur public (Закон от 14 декември 2000 г. за някои аспекти на организацията на работното време в публичния сектор) (*Moniteur belge* от 5 януари 2001 г., стр. 212) транспонира Директива 2003/88, що се отнася до публичния сектор.

8 Член 3 от този закон гласи:

„По смисъла на този закон:

1° „работници“ означава лица, включително стажанти и срочно наети служители, които по силата на законово или договорно правоотношение извършват работа под ръководството на друго лице.

2° „работодатели“ означава лица, които наемат лицата по точка 1“.

9 Член 8 от посочения закон определя работното време като „времето, през което работникът или служителят е на разположение на работодателя“.

10 Член 186 от loi du 30 décembre 2009 portant des dispositions diverses (Закон от 30 декември 2009 г. за приемане на различни разпоредби) (*Moniteur belge* от 31 декември 2009 г., стр. 82925) гласи:

„Член 3 от Закона от 14 декември 2000 г. за някои аспекти на организацията на работното време в публичния сектор трябва да се тълкува в смисъл, че доброволците в обществените противопожарни служби и в зоните за сигурност, както са предвидени в Закона за гражданската безопасност от 15 май 2007 г., както и доброволците в оперативните звена на гражданска защита не попадат в определението за работници“.

11 Règlement organique du service d'incendie de la ville de Nivelles adopté en application de l'arrêté royal du 6 mai 1971 fixant les types de règlements communaux relatifs à l'organisation des services communaux d'incendie (Правилник за организацията и дейността на противопожарната служба в Нивел, приет в приложение на Кралски указ от 6 май 1991 г. за определяне на видовете общински правилници относно организацията на общинските противопожарни служби) (*Moniteur belge* от 19 юни 1971 г., стр. 7891) урежда въпросите, свързани със служителите на посочената служба.

12 Този правилник съдържа разпоредби за професионалните служители и разпоредби за доброволците. По отношение на наемането, условията за което са едни и същи за двете категории, член 11 bis, точка 1 от посочения правилник предвижда:

„След завършване на първата година от стажа стажантът доброволец [...] трябва да отговаря на следното условие за местоживееене:

1. за служителите на противопожарната служба в Нивел:

да имат постоянен адрес или да пребивават на място, което да им позволява да стигнат до противопожарната служба на Нивел, при нормално пътно движение и при спазване на Кодекса за движение по пътищата, за не повече от осем минути.

По време на домашни дежурства всеки доброволец от противопожарната служба в Нивел трябва:

- да се намира непрекъснато на такова разстояние от противопожарната служба, което да му позволява при нормално пътно движение да стигне до нея за не повече от осем минути;
- да е особено внимателен, така че да може да се отзове при подаването на различни технически сигнали за повикване на служителите и да тръгне незабавно, използвайки най-подходящото средство, в случай на повикване на служителите, даващи домашно дежурство“.

- 13 Що се отнася до възнагражденията и обезщетенията на служителите, член 39 от Правилника за организацията и дейността на противопожарната служба в Нивел предвижда, че възнаграждението на професионалните служители се определя съгласно условията, определени във финансовия статут на служителите на община Нивел.
- 14 Доброволците получават възнагражденията, които са описани подробно в член 40 от посочения правилник. Те се изчисляват въз основа на отработените часове. За „домашните дежурства“ на офицерите се определя годишно възнаграждение. То съответства на възнаграждението на професионалните служители.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 15 В противопожарната служба на град Нивел работят както професионални пожарникари, така и доброволци.
- 16 Пожарникарите доброволци участват в акциите. Наред с останалите си функции те дават по-специално дежурства в противопожарната служба, като графикът се определя в началото на годината.
- 17 Г-н Matzak постъпва на служба в община Нивел на 1 август 1980 г. и придобива качеството пожарникар доброволец една година по-късно. Освен това той работи в частно предприятие.
- 18 На 16 декември 2009 г. г-н Matzak подава иск за осъждането на община Нивел да му плати неокончателната сума от 1 EUR като обезщетение за неплащането, по време на прослужените години, на възнаграждение за положения от него труд като пожарникар доброволец, и по-специално за дадените от него домашните дежурства.
- 19 С решение от 22 март 2012 г. Tribunal du travail de Nivelles (Първоинстанционен съд по трудовоправни спорове Нивел, Белгия) уважава голяма част от иска на г-н Matzak.
- 20 Община Нивел подава въззивна жалба пред Cour du travail de Bruxelles (Второинстанционен съд по трудовоправни спорове Брюксел, Белгия).
- 21 С решение от 14 септември 2015 г. запитващата юрисдикция уважава частично въззивната жалба. Що се отнася до исканото възнаграждение за дадените домашни дежурства, които според г-н Matzak трябва да се квалифицират като „работно време“, запитващата юрисдикция иска да се установи дали тези дежурства могат да се считат за „работно време“ по смисъла на Директива 2003/88.
- 22 При тези обстоятелства Cour du travail de Bruxelles (Второинстанционен съд по трудовоправни спорове Брюксел, Белгия) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
 - „1) Трябва ли член 17, параграф 3, буква в), подточка iii) от Директива 2003/88 [...] да се тълкува в смисъл, че разрешава на държавите членки да изключат прилагането на всички разпоредби, транспониращи тази директива, включително разпоредбата, която определя понятията „работно време“ и „почивка“, по отношение на пожарникарите от обществените противопожарни служби?
 - 2) Трябва ли, доколкото определя само минимални изисквания, Директива 2003/88 [...] да се тълкува в смисъл, че не е пречка за това националният законодател да остави в сила или да приеме определение на понятието „работно време“, което да не е толкова тясно?

- 3) Трябва ли, като се имат предвид член 153, параграф 5 ДФЕС и целите на Директива 2003/88 [...], член 2 от тази директива, която определя основните използвани в нея понятия, и по-специално „работно време“ и „почивка“, да се тълкува в смисъл, че не се прилага по отношение на понятието за работно време, с оглед на което се определят възнагражденията, дължими при домашни дежурства?
- 4) Пречка ли е Директива 2003/88 [...] за това да се приеме за работно времето на домашно дежурство, когато, въпреки че работникът дава това дежурство в дома си, задълженията му по време на дежурството (като например задължението да се отзове на повикване от работодателя в рамките на 8 минути) чувствително ограничават възможността за други занимания?“.

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

- 23 В самото начало следва да се отбележи, първо, че както община Нивел, така и Европейската комисия твърдят, че преюдициалните въпроси са недопустими, доколкото се отнасят до възнаграждението. Всъщност Директива 2003/88, която е приета на основание член 153, параграф 2 ДФЕС, не била приложима, по силата на параграф 5 от същия член, спрямо възнагражденията на работниците, попадащи в приложното ѝ поле. Предмет на спора по главното производство обаче бил въпросът за възнаграждението на г-н Matzak за домашните дежурства като пожарникар доброволец на общата Нивел.
- 24 В това отношение следва да се констатира, че с изключение на особено хипотеза относно платения годишен отпуск по член 7, параграф 1 от Директива 2003/88, тази директива урежда само някои аспекти на организацията на работното време с цел да се защитят безопасността и здравето на работниците, така че по принцип не се прилага спрямо възнаграждението на работниците (вж. решение от 26 юли 2017 г., Hälvä и др., С-175/16, ЕУ:С:2017:617, т. 25 и цитираната съдебна практика).
- 25 Тази констатация обаче не означава, че не следва да се отговори на преюдициалните въпроси, поставени на Съда в настоящото дело.
- 26 Всъщност, както посочва генералният адвокат в точка 20 от заключението си, от акта за преюдициално запитване е видно, че националната юрисдикция иска указания относно тълкуването на член 2 и на член 17, параграф 3, буква в), подточка iii) от Директива 2003/88, което тя счита за необходимо за разрешаването на висящия пред нея спор. В този контекст обстоятелството, че в крайна сметка спорът се отнася до възнаграждението, е ирелевантно, тъй като националната юрисдикция, а не Съдът следва да разреши този въпрос в рамките на спора по главното производство.
- 27 Второ, Съдът е постановил, че Директива 2003/88 е приложима към дейностите на пожарникарите дори когато те се извършват от силите за реагиране на място и без значение дали целят потушаването на пожар, или оказването на помощ по друг начин, при условие че тези дейности се извършват обичайно съгласно възложените на съответната служба задачи и въпреки, че интервенциите, до които могат да доведат, са непредвидими по естеството си и могат да изложат работниците, които ги извършват, на определени рискове за тяхната безопасност и/или здраве (определение от 14 юли 2005 г., Personalrat der Feuerwehr Hamburg, С-52/04, ЕУ:С:2005:467, т. 52).

- 28 Трето, що се отнася до квалифицирането на г-н Matzak като „работник“, следва да се отбележи, че за целите на прилагането на Директива 2003/88 това понятие не може да има различно тълкуване съгласно всяко национално право, а има самостоятелно, присъщо на правото на Съюза значение (решение от 14 октомври 2010 г., Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, т. 28). Съгласно постоянната съдебна практика в тази област за „работник“ се счита всяко лице, което извършва реални и ефективни дейности с изключение на дейностите, които са толкова незначителни, че се явяват странични и допълнителни. Определящата характеристика на трудовото правоотношение е обстоятелството, че през определен период от време лицето предоставя работна сила в полза на друго лице и под негово ръководство, срещу което получава възнаграждение (решение от 26 март 2015 г., Fenoll, C-316/13, EU:C:2015:200, т. 27 и цитираната съдебна практика).
- 29 Съдът е уточнили също, че правното естество на трудовото правоотношение по националното право не може да се отрази по никакъв начин на качеството „работник“ по смисъла на правото на Съюза (решение от 20 септември 2007 г., Kiiski, C-116/06, EU:C:2007:536, т. 26 и цитираната съдебна практика).
- 30 Така, що се отнася до главното производство, фактът, че по силата на националното право г-н Matzak не е професионален пожарникар, а пожарникар доброволец, е без значение за квалифицирането му като „работник“ по смисъла на Директива 2003/88.
- 31 С оглед на гореизложеното следва да се приеме, че лице, което се намира в положението на г-н Matzak, трябва да се квалифицира като „работник“ по смисъла на Директива 2003/88, тъй като според информацията, с която разполага Съдът, той е бил част от противопожарната служба на община Нивел, където е упражнявал реална и ефективна дейност под ръководството на друго лице, за която е получавал възнаграждение, което следва да се установи от запитващата юрисдикция.
- 32 Четвърто, като се има предвид, че членове 1—8 от Директива 2003/88 имат по същество същото съдържание като това на членове 1—8 от Директива 93/104/ЕО на Съвета от 23 ноември 1993 година относно някои аспекти на организацията на работното време (ОВ L 307, 1993 г., стр. 18), изменена с Директива 2000/34/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 юни 2000 г. (ОВ L 195, 2000 г., стр. 41), даденото от Съда тълкуване на последните е приложимо към горепосочените членове на Директива 2003/88 (определение от 4 март 2011 г., Grigore, C-258/10, непубликувано, EU:C:2011:122, т. 39 и цитираната съдебна практика).

По първия въпрос

- 33 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 17, параграф 3, буква в), подточка iii) от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че държавите членки могат да дерогират по отношение на някои категории пожарникари от обществените противопожарни служби съвкупността от задължения, произтичащи от разпоредбите на тази директива, включително член 2, който определя по-специално понятията „работно време“ и „почивка“.
- 34 В това отношение Съдът е постановил, че член 2 от Директива 2003/88 не е сред разпоредбите на директивата, които могат да бъдат дерогирани (определение от 4 март 2011 г., Grigore, C-258/10, непубликувано, EU:C:2011:122, т. 45).
- 35 Всъщност съгласно текста на член 17, параграф 1 от Директива 2003/88 държавите членки могат да дерогират разпоредбите на членове 3—6, 8 и 16 от тази директива, а параграф 3 от същия член уточнява, че за посочените в тази разпоредба услуги, сред които тези на пожарникарите, могат да се дерогират разпоредбите на членове 3, 4, 5, 8 и 16 от Директивата.

- 36 Следователно самият текст на член 17 от Директива 2003/88 не допуска дерогиране на член 2, който определя основните понятия, които се съдържат в тази директива.
- 37 Освен това, както посочва генералният адвокат в точка 27 от заключението си, няма възможност за разширително тълкуване на член 17 от посочената директива, което да надхвърли изричната формулировка на допуснатите от нея дерогации.
- 38 Всъщност от практиката на Съда следва, че дерогациите, предвидени в Директива 2003/88, и по-специално в член 17, като изключения от правната уредба на Европейския съюз относно предвидената от тази директива организация на работното време, трябва да се тълкуват така, че приложното им поле да бъде сведено до стриктно необходимото за опазване на интересите, за чиято защита са предназначени (вж. в този смисъл решение от 14 октомври 2010 г., *Union syndicale Solidaires Isère*, C-428/09, EU:C:2010:612, т. 39 и 40).
- 39 С оглед на гореизложеното на първия въпрос следва да се отговори, че член 17, параграф 3, буква в), подточка iii) от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че държавите членки не могат да дерогират, по отношение на някои категории пожарникари от обществените противопожарни служби, съвкупността от задължения, произтичащи от разпоредбите на тази директива, включително член 2, който определя по-специално понятията „работно време“ и „почивка“.

По втория въпрос

- 40 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 15 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска държавите членки да оставят в сила или да приемат определение на понятието „работно време“, което да не е толкова тясно, колкото това по член 2 от тази директива.
- 41 За да се отговори на този въпрос, следва да се разгледа текстът на член 15 от Директива 2003/88 от гледна точка на установената с посочената директива система, както и на нейната цел.
- 42 Съгласно текста на член 15 от Директива 2003/88 държавите членки могат да прилагат или въвеждат закони, подзаконови или административни разпоредби, които са по-благоприятни за защитата на безопасността и здравето на работниците. От този член следва, че посочените в него национални разпоредби са разпоредбите, които са съпоставими с предвидените в Директива 2003/88 за защитата на безопасността и здравето на работниците разпоредби.
- 43 Последните разпоредби обаче могат да бъдат само тези, които по своята функция и предмет са предназначени да установят минимално ниво на защита на безопасността и здравето на работниците. Такъв е случаят с разпоредбите, които попадат в глава 2 и 3 от посочената директива. Разпоредбите от глава 1 от директивата, която включва членове 1 и 2, обаче са от различно естество. Всъщност те не предвиждат минимални почивки и не засягат други аспекти на организацията на работното време, а формулират определенията, необходими за очертаване на предмета и приложното поле на Директива 2003/88.
- 44 Ето защо от текста на член 15 от Директива 2003/88, тълкуван в светлината на установената от нея система, следва, че предвидената в този член възможност не се прилага към определението на понятието „работно време“ по член 2 от тази директива.
- 45 Този извод се потвърждава от целта на Директива 2003/88. Всъщност, както посочва генералният адвокат в точка 33 от заключението си, тази директива има за цел да гарантира — в областите, попадащи в приложното ѝ поле — минимална защита, която да се прилага по отношение на всички работници в Съюза. За тази цел и за да се осигури пълната ефективност на

директивата, определенията по член 2 не могат да има различно тълкуване съгласно всяко национално право, а имат, както бе уточнено в точка 28 от настоящото решение във връзка с понятието „работник“, самостоятелно, присъщо на правото на Съюза значение (вж. в този смисъл решение от 1 декември 2005 г., Dellas и др., С-14/04, ЕУ:С:2005:728, т. 44 и цитираната съдебна практика).

- 46 В този контекст следва да се уточни обаче, че макар да нямат право да променят определението за „работно време“ по смисъла на член 2 от Директива 2003/88, държавите членки могат, както бе припомнено в точка 42 от настоящото решение, да приемат в съответните си правни системи разпоредби относно продължителността на работното време и почивките, които са по-благоприятни за работниците от предвидените в тази директива разпоредби.
- 47 С оглед на гореизложеното на втория въпрос следва да се отговори, че член 15 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държавите членки да оставят в сила или да приемат определение на понятието „работно време“, което да не е толкова тясно, колкото това по член 2 от тази директива.

По третия въпрос

- 48 С третия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че задължава държавите членки да определят възнаграждението за домашни дежурства, като разглежданите в главното производство, в зависимост от това дали тези дежурства се квалифицират като „работно време“, или като „почивка“.
- 49 В това отношение следва да се припомни, както посочва и запитващата юрисдикция, че е безспорно, че Директива 2003/88 не урежда въпроса за възнаграждението на работниците, тъй като по силата на член 153, параграф 5 ДФЕС този въпрос не е от компетентността на Съюза.
- 50 Следователно, макар държавите членки да могат да определят възнаграждението на работниците, които попадат в приложното поле на Директива 2003/88, в зависимост от определението на понятията „работно време“ и „почивка“ по член 2 от тази директива, те не са длъжни да го направят.
- 51 Така, държавите членки могат да предвидят в националното си право, че възнаграждението на работника за „работно време“ ще е различно от възнаграждението на работника за „почивка“, и дори да не предостави никакво възнаграждение за периода на почивка.
- 52 С оглед на гореизложеното на третия въпрос следва да се отговори, че член 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че не задължава държавите членки да определят възнаграждението за домашни дежурства, като разглежданите в главното производство, в зависимост от това дали тези дежурства са квалифицирани като „работно време“, или като „почивка“.

По четвъртия въпрос

- 53 С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че трябва да се счита за „работно време“ дежурството, което работникът дава в дома си, като е длъжен да се отзове на повикване от работодателя в рамките на 8 минути, което задължение чувствително ограничава възможността за други занимания.

- 54 В това отношение следва да се припомни, че Съдът вече е имал повод да се произнесе по въпроса дали дежурството на работници, които попадат в приложното поле на Директива 2003/88, трябва да се квалифицира като „работно време“, или като „почивка“.
- 55 В този контекст Съдът е уточнил, най-напред, че понятията „работно време“ и „почивка“ са взаимно изключващи се (вж. в този смисъл решения от 3 октомври 2000 г., Simar, C-303/98, EU:C:2000:528, т. 47 и от 10 септември 2015 г., Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, т. 26 и цитираната съдебна практика). Ето защо следва да се констатира, че при настоящото състояние на правото на Съюза дежурството, дадено от работник като част от дейностите, които извършва за своя работодател, трябва да се квалифицира или като „работно време“, или като „почивка“.
- 56 Освен това сред характеристиките на понятието „работно време“ по смисъла на член 2 от Директива 2003/88, не фигурират работният ритъм или производителността на наетото лице (решение от 1 декември 2005 г., Dellas и др., C-14/04, EU:C:2005:728, т. 43).
- 57 По-нататък, постановено е също, че задължението на работника да присъства и да е на разположение на работното си място, за да полага труд по време на дежурството, трябва да се счита за част от неговите професионални задължения дори ако действително извършваната дейност варира в зависимост от обстоятелствата (вж. в този смисъл решение от 3 октомври 2000 г., Simar, C-303/98, EU:C:2000:528, т. 48).
- 58 Всъщност изключването на дежурството от понятието „работно време“ съгласно режима за физическо присъствие на работното място би поставило под въпрос целта на Директива 2003/88, а именно да се гарантират безопасността и здравето на работниците, като за тях се предвидят минимална продължителност на почивка и подходящи почивки по време на работа (вж. в този смисъл решение от 3 октомври 2000 г., Simar, C-303/98, EU:C:2000:528, т. 49).
- 59 Освен това от практиката на Съда следва, че решаващ фактор за квалифицирането като „работното време“ по смисъла на Директива 2003/88 е фактът, че работникът е длъжен да присъства физически на определено от работодателя място и да е на негово разположение, за да може в случай на нужда незабавно да извърши съответните действия. Всъщност задълженията на съответните работници, които ги поставят в невъзможност да избират местонахождението си по време на дежурство, трябва да се считат за част от техните професионални задължения (вж. в този смисъл решение от 9 септември 2003 г., Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, т. 63 и определение от 4 март 2011 г., Grigore, C-258/10, непубликувано, EU:C:2011:122, т. 53 и цитираната съдебна практика).
- 60 Накрая, следва да се отбележи, че положението е различно, когато работникът дава дежурство съгласно системата за домашни дежурства, която изисква той да може да бъдат открит във всеки един момент, без обаче да е длъжен да се намира на работното си място. Всъщност, макар да е на разположение на работодателя си, доколкото той трябва да може да се свърже с него, в този случай работникът може да организира времето си при по-малко ограничения и да се посвети на собствените си интереси. При тези обстоятелства само времето, което е реално отделено за изпълнение на задълженията, трябва да се счита за работно време по смисъла на Директива 2003/88 (вж. в този смисъл решение от 9 септември 2003 г., Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, т. 65 цитираната съдебна практика).
- 61 Според информацията, с която разполага Съдът и която трябва да се провери от запитващата юрисдикция, в делото по главното производство г-н Matzak не просто е длъжен да бъде на разположение по времето на дежурството. От една страна, той е длъжен да се отзове на повикване от работодателя в рамките на 8 минути, а от друга — да присъства физически на

определеното от работодателя място. За разлика от делата, по които е постановена цитираната в точки 57—59 от настоящото решение съдебна практика, обаче това място е домът на г-н Matzak, а не работното му място.

- 62 В това отношение следва да се припомни, че съгласно практиката на Съда понятията „работно време“ и „почивка“ по смисъла на Директива 2003/88 са понятия на правото на Съюза, които трябва да бъдат определени съгласно обективни характеристики, като се отчитат структурата и целта на тази директива, насочена към установяване на минимални изисквания с цел да бъдат подобрени условията на живот и труд на работниците (решение от 10 септември 2015 г., *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, т. 27).
- 63 Задължението на работника да присъства физически на определеното от работодателя място, както и географското и времево ограничение, произтичащо от необходимостта да се яви на работното място в рамките на 8 минути, обаче обективно могат да възпрепятстват работник, който се намира в положението на г-н Matzak, да се посвети на личните и обществените си интереси.
- 64 С оглед на тези ограничения положението на г-н Matzak се различава от това на работник, който по време на дежурството си трябва само да е на разположение на работодателя си, за да може той да се свърже с него.
- 65 При тези обстоятелства понятието „работно време“ по член 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че се прилага към положение, при което работникът е длъжен да бъде в дома си по време на дежурството, да е на разположение на работодателя си и да може да се яви на работното си място в рамките на 8 минути.
- 66 От гореизложеното следва, че на четвъртия въпрос трябва да се отговори, че член 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че дежурството, което работникът дава в дома си, като е длъжен да се отзове на повикване от работодателя в рамките на 8 минути, което задължение чувствително ограничава възможността за други занимания, трябва да се счита за „работно време“.

По съдебните разноски

- 67 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (пети състав) реши:

- 1) Член 17, параграф 3, буква в), подточка iii) от Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време трябва да се тълкува в смисъл, че държавите членки не могат да дерогират, по отношение на някои категории пожарникари от обществените противопожарни служби, съвкупността от задължения, произтичащи от разпоредбите на тази директива, включително член 2, който определя по-специално понятията „работно време“ и „почивка“.**
- 2) Член 15 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държавите членки да оставят в сила или да приемат определение на понятието „работно време“, което да не е толкова тясно, колкото това по член 2 от тази директива.**

- 3) Член 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че не задължава държавите членки да определят възнаграждението за домашни дежурства, като разглеждат в главното производство, в зависимост от това дали тези дежурства са квалифицирани предварително като „работно време“, или като „почивка“.
- 4) Член 2 от Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че дежурството, което работникът дава в дома си, като е длъжен да се отзове на повикване от работодателя в рамките на 8 минути, което задължение чувствително ограничава възможността за други занимания, трябва да се счита за „работно време“.

Подписи